

ዳኞች፡- ተገኔ ጌታነህ

ሓጎስ ወልዱ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሳ

አመልካች፡- የኢትዮጵያ ቴሌኮሙኒኬሽን ኮርፖሬሽን -

ተጠሪ፡- አቶ ማርቆስ አበበ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የአዲስ አበባ ከተማ ማህበራዊ ፍ/ቤቶች አመልካች የኢትዮጵያ ቴሌኮሙኒኬሽን ኮርፖሬሽን ተከራካሪ የሆነበትን ጉዳይ ተመልክተው ለመወሰን የሚያስችል ሥልጣን ያላቸው መሆን ያለመሆኑን የሚመለከት ነው።

የጉዳዩም መነሻ የአሁኑ አመልካች ባሁኑ ተጠሪ ላይ የመሰረተው የጉዳት ካሳ ይከፈለኝ ጥያቄ ነው። የክሱ ይዘትም ባጭሩ፡-ንብረትነቱ የተጠሪ የሆነው የሰ/ቁ/ 2-61006 አ.አ ተሽከርካሪ በስር 2ኛ ተከላሽ በነበሩት ግለሰብ ሲሽከረከር ግንቦት 07 ቀን 1999 ዓ.ም. የአመልካች ንብረት የሆነውን የሠ/ቁጥር 4-06809 ኢ.ት. መኪና በመግጨት ጉዳት በማድረሱ መኪናውን ወደ ነበረበት ለመመለስ የወጣውን ወጪ ብር 4,537.50 (አራት ሺህ አምስት መቶ ሰላሳ ሰባት ብር ከሃምሳ ሳንቲም) ተከላሾች በአንድነት እና በነጠላ እንዲከፍሉ ይወሰንልኝ የሚል ነው። የአሁኑ ተጠሪም በአመልካች መኪና ላይ ጉዳት አደረሰ የተባለው የሰ/ቁጥር 2-61006 የሆነውን መኪና ከሕዳር 15 ቀን 1998 ዓ.ም. ጀምሮ ለአቶ ሄኖክ ታደሰ በሽያጭ ውል ያስተላለፍኩ ስለሆነ ግጭቱ በደረሰበት ጊዜ የመኪናው ባለንብረት ስላልሆነኩ ልክሰስ አይገባም በማለት የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ ያቀረቡ ሲሆን በፍሬ ነገር ደረጃም ግጭቱን አደረሰ የተባለውን መኪና በግጭቱ ወቅት በይዘታቸው ስር አድርገው ሲጠቀሙ ያልነበሩ በመሆኑ ተጠያቂነት የሌለባቸው መሆኑን ጠቅሰው ክሱ ውድቅ ሊሆን ይገባል ሲሉ ተከራክረዋል።

ክሱ የቀረበለት ፍ/ቤት በጉዳዩ ላይ ሁለቱንም ወገኖች ካከራከረ በኋላ ተጠያቂ የሚሆነው መኪናውን የገዛው ሰው እንጂ ተጠሪ አይደለም በማለት የወሰነ ሲሆን በዚህ ውሳኔ አመልካች ባለመስማማት ይግባኝን ለከተማው መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ያቀረበ ሲሆን ይኸው ፍርድ ቤትም ግራ ቀኙን ከአከራከረ በኋላ የመኪና ባለቤት የሚታወቀው በሊብሬ ስለመሆኑ የአዋጅ ቁጥር 256/60 አንቀፅ 6(1) እና የደንብ ቁጥር 360/69 አንቀፅ 4 ድንጋጌዎች ያሳያሉ በማለት ተጠሪን ለጉዳቱ ኃላፊ ያደረጋቸው ሲሆን ተጠሪ ይህን ውሳኔ በመቃወም የሰበር አቤቱታቸውን ለአዲስ አበባ ከተማ ይግባኝ ሰሚ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አቅርበዋል። ይኸው ሰበር ሰሚው ችሎትም ወደ ጉዳዩ ዘልቆ ከመግባቱ በፊት ክሱ በአዲስ አበባ ከተማ ፍ/ቤቶች ቀርቦ ሊታይ

የሚገባው ነው? ወይስ አይደለም? የሚለው የሥልጣን ጉዳይ በቅድሚያ ሊመረመር የሚገባው ነጥብ መሆኑን በጭብጥነት ይዞ የአሁን አመልካች በፌዴራል መንግሥቱ የተመዘገበ አካል ነው፤ ይህን መሰል ወገን ተከራካሪ የሆነበትን ጉዳይ ተመልክተው የመዳኘት ሥልጣን ያላቸው የፌዴራል ፍ/ቤቶች ስለመሆናቸው በአዋጅ ቁጥር 25/88 አንቀጽ 5/1/ ሥር ተመልክቷል። ስለሆነም የፌዴራል የሆነውን ጉዳይ የአዲስ አበባ ከተማ ፍ/ቤቶች ተመልክተው ለመወሰን ከሕግ የመነጨ ሥልጣን የላቸውም በማለት በየደረጃው የተሰጠውን ውሳኔ ሽሮ ግራ ቀኙን አሰናብቷል።

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህ ከላይ የተጠቀሰው ትርጉም በአዋጅ ቁጥር 361/1995 አንቀጽ 50(1) ስለማንበራዊ ፍ/ቤቶች የተሰጣቸውን ሥልጣን ያገናዘበ አይደለም፤ በሁለቱም አዋጆች ላይ ሥልጣንን በሚመለከት ግጭት አለ እንኳ ቢባል አግባብነት ያለውን አተረጓጎም ልንከተል ይገባል፤ ከዚህ ቅደም ተከተል አንፃር ለጉዳዩ ተፈፃሚነት ያለው አዋጅ ቁጥር 361/1995 እንጂ አዋጅ ቁጥር 25/1988 አይደለም፤ ስለሆነም የሕግ ስህተቱ ይታረምልን በማለት አመልካች በማመልከቱ ነው። ጉዳዩ በሰበር ችሎት ሊታይ የሚገባው መሆኑ ታምኖበትም ግራ ቀኙ በጽሑፍ እንዲከራከሩ ተደርጓል። ይህ ችሎትም ጉዳዩን በሚከተለው መልኩ መርምሮታል።

የፌዴራል ፍርድ ቤቶች የወል የፍትሐብሔር ሥልጣንን በሚደነግገው በአዋጅ ቁጥር 25/1988 አንቀጽ 5 (1) እና (6) መሠረት በጉዳዩ የተካተተው የገንዘብ መጠን ምንም ይሁን ምን የፌዴራል መንግሥቱ አካል ወይም በፌዴራል መንግስት የተመዘገበ የንግድ ድርጅት ወይም ማህበር ተከራካሪ የሆነበትን ማናቸውም ጉዳይ ተቀብለው ለማስተናገድ ብቸኛ ሥልጣን ያላቸው የፌዴራል ፍርድ ቤቶች ናቸው። ይህ አዋጅ በፌዴራሉ መንግስት የወጣ ሲሆን በሌላ በኩል ተመሳሳይ በሆነ አካል (በፌዴራሉ የሕግ አውጪ) የአዲስ አበባ ከተማ ፍ/ቤቶችን ለማደራጀት በወጣው አዋጅ ቁጥር 361/1995 አንቀጽ 50 ላይ ደግሞ ተከራካሪ ወገን ማንም ይሁን ማን እስከ ብር 5000.00 ሊደርስ የሚችለውን የገንዘብ ክርክር ጉዳይ በአዲስ አበባ ሥር እስከተነሣ ድረስ የአዲስ አበባ ከተማ ማህበራዊ ፍርድ ቤቶች ተቀብለው ለመወሰን ሥልጣን የተሰጣቸው ስለመሆኑ የተጠቃሹ ድንጋጌ ይዘትና መንፈስ ያሳያል። እንዲህ ከሆነ በአዋጅ ቁጥር 25/1988 አንቀጽ 5(1) እና (6) ስር የተመለከቱትን ድንጋጌዎች ከአዋጅ ቁጥር 361/1995 አንቀጽ 50 ይዘትና መንፈስ ጋር ጋር ተገናዝቦ ሊታይ የሚገባው ነው። ይህን ለማድረግም ተገቢውን የሕግ አተረጓጎም ዘዴ መከተል የግድ ይላል። ከእነዚህም የአተረጓጎም ዘዴዎች ልንከተለው የሚገባው አንዱ፤ አንድን ክርክር ያስነሳውን ጉዳይ ተቀብሎ ለመወሰን ሥልጣን ያላቸው የትኞቹ ፍ/ቤቶች ናቸው? የሚለውን አስመልክቶ በእኩል ደረጃ የሚገኙ ሕጎች /አዋጆች/ በተለያየ ሁኔታ ደንግገው ከተገኙ ከጊዜ ቅደም ተከተል አንፃር በኋላ የወጣው ሕግ ከፍተኛና በልጦ ተፈፃሚነት ይኖረዋል የሚለው የትርጉም መርህ ነው። በመሆኑም አዋጁ ቁጥር 361/1995 ከአዋጅ ቁጥር 25/1988 ጋር እኩል ደረጃ ላይ የሚገኝ ሕግ ሲሆን አዋጅ ቁጥር 361/1995 በኋላ የወጣ በመሆኑ ከአዋጅ ቁጥር 25/1988 ቅድሚያ ተፈጻሚነት ይኖረዋል። በአዋጅ ቁጥር 25/88 አንቀጽ 5/1 እና 6/ ድንጋጌ መሠረት ይህ መሰል ጉዳይ በፌዴራል ፍ/ቤቶች ሥር እንደሚወድቅ እየታወቀ ሕግ አውጪው ዘግይቶ ሥልጣንን በገንዘብ መጠን ወሰን አበጅቶ በሌላ አነስተኛ የፍርድ መድረክ ሥር ቀርቦ እንዲታይ ማድረጉ በክርክር ምክንያት የሚሰጠው ወጪና የሚባክነው ጊዜ ክርክሮች ከያዙት የገንዘብ መጠን ጋር የተመጣጠነ ሲሆን እንደሚገባው ታሳቢ በማድረግ የፌዴራል ፍ/ቤቶችን ሥልጣን ቀንሶ ለመስጠት ሲባል የወጣ ሕግ መሆኑን ያመለክታል። በተለይም ይህንን የትርጉም መስመር ይበልጥ የሚያጠናክረው የፌዴራል ፍ/ቤቶች ሥልጣን ተፈፃሚ

ከሚሆንበት ክፍራዳዋ ከተማ ጋር በተያያዘ የድሬዳዋ ከተማ ቻርተር ለማቋቋም በወጣው በአዋጅ ቁጥር 416/1996 አንቀጽ 41 ሥር ስለ ቀበሌ ማህበራዊ ፍርድ ቤቶች ሥልጣን ሲደነግግ ከተላላፊ የገንዘብ ሰነዶች እና ከኢንሹራንስ ጉዳይ በቀር ሌሎች ግምታቸው እስከ ብር 2500.00 ድረስ ያሉትን ገንዘብ ነክ ክርክሮች ለማየት ሥልጣን ያላቸው የማህበራዊ ፍርድ ቤቶች ናቸው በማለት ከዚህ ቀድሞ በአዋጅ ቁጥር 25/1988 አንቀጽ 5 ሥር የፌዴራል ጉዳይ መሆኑን ለመለየት መነሻ ከሆኑት 10 ንዑስ ጉዳዮች መካከል ተላላፊ የገንዘብ ሰነድና የኢንሹራንስ ጉዳዮች ሊያስነሱ ከሚችሉት የተወሳሰበ የሕግ ጥያቄ አንጻር ሁለቱን ብቻ በመለየት የፌዴራል ሆነው እንዲቀሩ፣ ከሌሎች ጉዳዮች የሚነሳው ክርክር ግን ግምቱ እስከ 2500.00 እስካልበጠ ድረስ ከፌዴራል ፍርድ ቤቶች ወጥተው በድሬዳዋ ከተማ ቀበሌ ማህበራዊ ፍ/ቤቶች እንዲታዩ መደረግ በገንዘቡ መጠን ትይዩ የሚታይበትን ፍርድ ቤት እና የክርክር ደረጃ ለመለየት ሆን ተብሎ የወጣ ሕግ መሆኑን የሚያስገነዝበን ነው። ይህም የሕግ አውጪው ሐሳብ ምን ነበር? የሚለውን የአተረጓጎም መርህ በመከተል ልንደርስበት የምንችለው ድምጻማ ነው። ስለሆነም በተመሳሳይ አካል የወጡት ሕጎች ስለፍርድ ቤቶቹ ስልጣን ያስቀመጧቸውን ድንጋጌዎች ከሕጎች አወጣጥ ቅደም ተከተልና ሕጎችን እርስ በራሳቸው አጣጥሞ ከሕግ አውጪው ሐሳብ ጋር በማዛመድ ከመተርጎም የሕግ አተረጓጎም ደንቦች አንጻር ስንመለከተው የአዋጅ ቁጥር 361/95 አንቀጽ 50 ይዘት ከዚሁ ተለይቶ የሚታይ ሆኖ አሳገኘውም። ስለሆነም ከሥልጣን አደላደል አንጻር የሕግ ጥበቃ የተደረገለት የአሁን አመልካች የፌዴራል መንግስት አካል ወይም በፌዴራል መንግስት የተመዘገበ መሆኑ ብቻ ጉዳዩን የፌዴራል ጉዳይ የማይደርገው ሲሆን ተለይቶ መታወቅ ያለበት ክስ የቀረበበት ጉዳይ በባሕርይው ሲታይ ውስብስብ የሕግ ጥያቄ የሚያስነሳ መሆን ያለመሆኑ ነው። በመሰረቱ ለአዲስ አበባ ከተማ ፍርድ ቤቶች ስልጣን የተሰጠው ከፌዴራል ፍርድ ቤቶች ስልጣን ተቆርሶ መሆኑ ግልፅ ነው። ስለሆነም ጉዳዩ በቀበሌ ማህበራዊ ፍርድ ቤት ስልጣን ስር የሚወድቅ የገንዘብ መጠንን መያዙ ብቻ ስልጣኑን ለቀበሌ ማህበራዊ ፍርድ ቤቶች እንዲሆን የማይደርገው ስለመሆኑ አዋጅ ቁጥር 361/1995 አንቀጽ 50(1) ስር የተመለከተውን ድንጋጌ ከአዋጅ ቁጥር 416/1996 አንቀጽ 41 ስር ከተመለከተው ድንጋጌ ጋር በማስተሳሰር ልንገነዘበው የምንችለው ነው። ስለሆነም ጉዳዩ የሚያስነሳው የሕግ ጥያቄና የጉዳዩ ልዩ ባህርይ ትኩረት ሊሰጣቸው ይገባል።

ወደተያዘው ጉዳይ ስንመለስ አመልካች ለክሱ መሰረት ያደረገው የገንዘብ መጠን በአዋጅ ቁጥር 361/1995 አንቀጽ 50 መሰረት የሚወድቀው በቀበሌ ማህበራዊ ፍርድ ቤት የሰረ ነገር ሥልጣን ስር ነው። ይሁን እንጂ አመልካች ክስ ያቀረበው ንብረቱ የሆነው ተሽከርካሪ በተጠሪ መኪና በመገጨት ጉዳት ስለደረሰበት የጉዳቱን ግምት ተጠሪ እንዲተኩሉት ነው። ተጠሪ ደግሞ ግጭቱን ያደረሰው መኪና የራሳቸው ንብረት የነበረ ሁኖ ግጭቱን አደረሰ በተባለት ጊዜ ደግሞ በሽያጭ ወደሌላ ሰው የተላለፈና ገዥው ሲጠቀሙበት በነበረበት ጊዜ በአመልካች መኪና ላይ ለደረሰው ጉዳት ኃላፊነት የሰብኝም በማለት ተከራክረዋል። ስለዚህ ለደረሰው ጉዳት ኃላፊነቱ የማን ነው? የሻጩ ወይስ የገዥው?፣ አንድ ሰው ከአዋጅ ቁጥር 256/60 እና ከደንብ ቁጥር 360/1969 እና ሌሎች አግባብነት ካላቸው ሕጎች አንጻር ሲታይ የመኪና ባለንብረት ነው የሚባለው መቼ ነው? የመኪና ባለንብረት መኪናው ለሚያደርሰው ጉዳት ኃላፊ የሚሆንበት የሕግ አግባብ ምንድነው? የሚሉትና ከዚህ ጋር ተያይዞ ከካሳ መጠኑ ጋር ተዛምደው የሚነሱት ክርክሮች በባሕርያቸው ሲታዩ ውስብስብ የሕግ ጥያቄ የሚያስነሱ መሆኑ ግልጽ ነው። ስለሆነም በአጃችን ያለው ጉዳይ ከራሱ ልዩ ባህርይ አንጻር ሲታይ ውስብስብ የሕግ ጥያቄዎችን የሚያስነሳ በመሆኑ በቀበሌ ማህበራዊ ፍርድ ቤቶች ስልጣን ሥር የሚወድቅ ሁኖ አልተገኘም። በአዲስ አበባ ከተማ ስር የሚገኙ የቀበሌ ማህበራዊ ፍርድ ቤቶች የገንዘብ መጠኑ ከብር 5000.00 (አምስት ሺህ ብር)

በታች የሆነውን ማንኛውንም የፍትሐብሔር ክርክር ለመመልከት ስልጣን አላቸው ተብሎ በአዋጅ ቁጥር 361/1995 አንቀፅ 50(1) ስር የተመለከተው ድንጋጌ ተግባራዊ መሆን ያለበት ተከራካሪው ወገን የፌዴራል መንግስት አካል ወይም በፌዴራል መንግስት የተመዘገበ ድርጅት ያለመሆኑ ሲረጋገጥ ሳይሆን የተከራካሪ ወገኖች በፌዴራል መንግስት አካልነት ወይም የተመዘገቡ መሆኑ ግንዛቤ ውስጥ ሳይገባ የጉዳዩ ልዩ ባሕርይ እየታየ በጉዳዩ ላይ የሚነሳው የሕግ ጥያቄ ውስብስብነት በመመዘኛነት(መለኪያነት) ተይዞ ነው።

በአጠቃላይ በዚህ መዝገብ የቀረበው ክርክር ላይ ያሉት ተከራካሪ ወገኖች ማንነት እና በክርክሩ የሚነሳው የሕግ ጥያቄን መሠረት በማድረግ ከአዋጅ ቁጥር 25/1988 እና ከአዋጅ ቁጥር 361/1995 አንቀፅ 50(1) አንጻር ተመልክቶ ባለው አግባብ ሊስተናገድ የሚገባው ሆኖ ሳለ የአዲስ አበባ ከተማ ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት የአመልካችን የፌዴራል መንግስት አካል መሆኑን ብቻ በመመልከት ጉዳዩ በአዲስ አበባ ከተማ ፍርድ ቤቶች የስረ ነገር ስልጣን ስር አይውድቅም ያለው የምክንያት ክፍል ተገቢነት የሌለው ቢሆንም የተያዘው ጉዳይ በተለይ ሲታይ ግን ባሕርይው ውስብስብ የሕግ ጥያቄዎችን የሚያስነሳ በመሆኑ የአዲስ አበባ ከተማ ማህበራዊ ፍርድ ቤት ጉዳዩን ለማየት ስልጣን የሌለው ሁኖ አግኝተናል። ስለሆነም የማህበራዊ ፍርድ ቤቱ ይህንን ተገንዝቦ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 9 እና 231/1/ለ/ መሠረት መዝገቡን መዝጋት ሲገባው በጉዳዩ ላይ ውሳኔ መስጠቱ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ አግኝተናል። በዚህም መሰረት አመልካች በቀበሌ ማህበራዊ ፍ/ቤት የቀረበው ጉዳይ በፌዴራል ፍ/ቤቶች ስልጣን ሥር የሚወድቅ እንጂ በአዲስ አበባ ፍ/ቤቶች ሥልጣን ሥር የሚወድቅ አይደለም በሚል የአዲስ አበባ ከተማ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የሰጠው ትርጓሜ ሕጎቹ ከወጡበት ዘመን አንጻርም ሆነ የሕግ አውጪውን ሃሳብ ከመፈለግ አንጻር ሊሰጥ የሚገባውን የሕግ አተረጓጎም ዘይቤ ያልተከተለ ስለሆነ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት የምክንያት ክፍል ቢሆንም በውጤት ደረጃ ግን ተገቢ ሆኖ ስለአገኘን ተከታታይ ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳዳሪ ፍ/ቤቶች ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ. 12394 በ21/05/2002 ዓ.ም. የተሰጠውን ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 342 ምክንያቱን ለውጠን ውጤቱን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348(1) መሰረት አፅንተነዋል።
2. ክርክር ያስነሳው ጉዳይ ከአመልካች ማንነትና ከገንዘቡ መጠን አንጻር ሲታይ በመጀመሪያ ደረጃ ከአዲስ አበባ የቀበሌ ማህበራዊ ፍ/ቤት ሥልጣን የሚጀምር ቢሆንም የጉዳዩ ልዩ ባሕርይ ሲታይ ግን በቀበሌ ማህበራዊ ፍርድ ቤት ስልጣን ስር የሚወድቅ አይደለም ብለናል። የተያዘውን ጉዳይ አይነት የማየት የስረ ነገር ስልጣን ያላቸው የፌዴራል ፍርድ ቤቶች ናቸው ብለናል።
3. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት